

УДК 378.63:331.546
DOI: 10.24144/2524-0609.2020.47.109-113

Олійник Наталія Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського м.Вінниця, Україна
oleksasha97@ukr.net

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9340-4378>

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПРАКСЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі на засадах праксеологічного підходу, розглянуто та проаналізовано чинники, які управляють розвитком аграрної галузі; визначено вимоги до викладачів аграрних закладів освіти, зокрема творчість у поєднанні з новими педагогічними та виробничими технологіями. Відзначено, що праксеологічний підхід передбачає цілеспрямовану, наполегливу підготовку до виконання діяльності з метою накопичення, формування відповідних компетентностей: аналітичних, організаційних, комунікативних, діагностичних, рефлексивних. Використані методи дослідження: теоретичні – вивчення та аналіз літератури щодо удосконалення процесу підготовки фахівців на засадах праксеології; системно-функціональний з метою виокремлення основних напрямів покращення підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі. Основними теоретичними положеннями, щодо покращення процесу професійної підготовки студентів на заходах праксеології є: приведення рівня професійних знань, умінь і навичок студентів-аграріїв у відповідність до вимог сучасного виробництва; вивчення й застосування на практиці передового світового досвіду й досягнень аграрної науки; формулювання установок на оволодіння предметом діяльності у аграрній сфері; формування професійних здібностей майбутніх фахівців.

Ключові слова: професійна підготовка; студенти майбутні фахівці; праксеологія; компетентність.

Вступ. Важливим чинником удосконалення змісту вищої освіти сьогодні є оптимізація практичної підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності. Головною вимогою до підготовки кваліфікованих фахівців аграрного галузі є поєднання освіти з виробництвом, метою такого поєднання є підготовка конкурентоспроможних фахівців для аграрного сектору. В зв'язку з цим особливого значення у підготовці майбутнього фахівця аграрної галузі, набуває праксеологія як системне знання про загальні принципи і способи організації раціональних, доцільних, успішних дій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Доцільністю використання праксеологічних ідей у освітній галузі займалась низка науковців, а саме: Л. Романовська досліджувала значення праксеологічного підходу для працівників соціальної сфери [10]; В. Борисенко розглядала праксеологію, як інноваційний підхід у системі підготовки магістрів управління ОВС [4]. В. Федотова вивчала модернізацію освітнього процесу студентів на засадах праксеології [11].

У контексті професійної підготовки педагогів О. Бартош зазначає, що «праксеологічний підхід ґрунтується на осмисленні й реалізації теоретичних концепцій, підходів, ідей шляхом їх інтерпретації та конкретизації, що уможливує концептуальні зміни практики відповідно до нових цінностей праксеологічного підходу» [1, с.210].

Порівняльний аспект підготовки майбутніх вчителів в Україні та Польщі за засадах праксеологічного підходу вивчала О. Білявська [2]. Науковець Ю. Богоявленська аналізує можливості праксеологічного підходу у менеджменті [3]. Науковець Л. Ляшенко акцентує на господарській етиці, що базується на праксеологічному підході до оптимального вибору дій у господарюванні [8]. Заслужують на увагу наукові дослідження Л. Корнута, який вивчав сутність праксеологічного підходу у професійній підготовці державних службовців в Україні із урахуванням досвіду окремих європейських країн [6].

Слід зауважити, що проблема підготовки студентів на засадах праксеології розглядалась низкою зарубіжних дослідників, а саме: теоретичні аспекти праксеології та її методологічний зміст розглянуто в

працях австралійського мислителя Л. фон Мізеса [9].

Не дивлячись на те, що останнім часом праксеологічному підходу в освіті приділяється багато уваги, існує багато недостатньо розкритих питань, серед яких й аспекти реалізації праксеологічного підходу у підготовці майбутніх фахівців аграрної галузі.

Метою статті є теоретичне дослідження сутності та специфіки праксеологічної підготовки студентів аграрних закладів освіти.

Завдання дослідження: розкрити особливості практичної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі; розглянути основні теоретичні положення, щодо покращення процесу професійної підготовки студентів на заходах праксеології.

Методи дослідження. теоретичні – вивчення та аналіз літератури щодо удосконалення процесу підготовки фахівців на засадах праксеології; системно-функціональний з метою виокремлення основних напрямів покращення підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі на засадах праксеології

Виклад основного матеріалу. Стрімкі євроінтеграційні процеси, що відбуваються в аграрній галузі України, висувають нові вимоги до сучасного фахівця-аграрія. Саме він має на високому професійному рівні виконувати складні завдання, конструктивно взаємодіяти на усіх рівнях та відповідати професійним вимогам сьогодення. З огляду на це освітній процес має відбуватися на засадах праксеологічного підходу. Освітній процес який відбувається на засадах праксеологічного підходу спрямований на формування, закріплення і розвиток практичних навичок і компетенцій в процесі виконання певних видів робіт, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю.

Випускник вищого закладу освіти в умовах конкуренції на ринку праці може бути затребуваний сьогодні, якщо він буде професіоналізмом, здатний до мобільності, уміти адаптуватися до мінливих умов життя.

Однак, на думку М. Лакатош, важливим важелем на процес формування системи професійної підготовки фахівців аграрної освіти є чинники, які управляють розвитком сільського господарства та його галузей, зокрема:

- правила світової торгівлі;
- розвиток сільськогосподарської політики ЄС;
- технічний прогрес та розвиток продуктивності;
- соціально-економічне забезпечення фермерських господарств;
- стан політики з охорони навколишнього середовища [7, с.115-116].

Якісна підготовка кваліфікованих фахівців з вищої освіти потребує творчого підходу професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти до вибору змісту, форм, методів та засобів навчання, максимального використання досягнень сучасної педагогічної науки, нових педагогічних і виробничих технологій, які мають бути орієнтованими не лише на передачу готових знань, а й відображати ідеї розуміння та визнання чужої точки зору, повагу до особистості, організації співпраці та самовираження в діяльності, в творчості, тобто на формування комплексу особистісних якостей майбутнього фахівця.

Інтенсивні пошуки нового у теорії та практиці навчання, в управлінні, є характерними для сучасного етапу розвитку освіти в Україні. Проте, в роботі закладів вищої освіти, інноваційні процеси розвиваються стихійно, що стримує розвиток нового, прогресивного, раніше невідомого. Між тим у педагогіці виник новий напрям педагогічна інноватика, а саме підготовка студентів на засадах праксеології.

Як стверджує Л. Романовська, праксеологічний підхід інтегрується з іншими загальнонауковими підходами, оскільки передбачає:

- цілеспрямовану професійну підготовку майбутніх фахівців з урахуванням гносеологічного підходу, що дає змогу поєднати міждисциплінарне знання, історичний досвід фахової діяльності та інноваційні підходи (комплексний та інтеграційний підходи);
- формування в студентів необхідних умінь і навичок виконання професійних дій, що передбачає вияв активності та апробації раціональних моделей професійної діяльності (діяльнісний підхід);
- на основі рефлексивного аналізу власних професійних дій (правильних і помилкових) студенти набувають теоретичного та практичного досвіду успішної діяльності (особистісний підхід);
- порівнюючи теоретичні та практичні моделі професійних дій, визначаючи доцільність їхнього використання в майбутній фаховій якості спеціальному галузю наукового знання, що характеризується певним змістом, принципами й закономірностями розвитку діяльності, студенти визначають серед них найбільш цінні зразки для власного професійного становлення (аксіологічний підхід), окреслюють вершини (акмеологічний підхід) для професійного зростання [10, с.214–215].

Праксеологічний підхід передбачає цілеспрямовану, наполегливу підготовку до виконання діяльності з метою накопичення, формування відповідних компетентностей: аналітичних, організаційних, комунікативних, діагностичних, рефлексивних.

Що стосується сільського господарства, то не можна отримати висококваліфікованого аграрного фахівця без практичної підготовки студентів в агрономії, механізації і тваринництві. Це стосується підготовки агрономів, зоотехніків, ветеринарних лікарів, інженерів-механіків та інших фахівців аграрного виробництва. Для сучасного сільського господарства, що переходить від імпортозаміщення сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства до експортно орієнтованого розвитку, важливо, щоб на виробництві працювали професійно-підготовлені фахівці, що володіють сучасними знаннями в галузі

педагогіки та аграрної науки і практики.

У Вінницькому національному аграрному університеті приділяється особлива увага підготовці студентів на засадах праксеологічного підходу. Вченою Радою ВНАУ 2019 році затверджено оновлене Положення про проведення практики студентів, які освоюють основні професійні освітні програми вищої освіти, що реалізуються в Вінницького національного аграрного університету. Положення регулює питання організації та проведення всіх видів практики студентів усіх факультетів і форм навчання. Навчальна, виробнича і переддипломна практики проводяться на базі структурних підрозділів університету, ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум» та сільськогосподарських підприємств, що входять в систему агропромислового комплексу України. Для практичного навчання студентів у ВНАУ використовуються земельні ділянки площею близько 200 га, на яких розміщені опалювальні теплиці для вирощування декоративних культур, овочів, зеленних культур і квітів; сад плодово-ягідних культур на 5,5 тис. рослин; колекційні ділянки капусти, сої, картоплі (понад 100 сортів і гібридів) і пряно-смакових і лікарських культур (150 видів); ділянки з вирощування зернових, кормових, медоносних культур і овочів відкритого ґрунту; бджолина пасіка; віварієм по вирощуванню шиншил і королів.

У тісній співпраці працює університет з Державної установи «Вінницький обласний лабораторний центр МОЗ України» на базі якого викладачі мають можливість проводити практичні заняття зі студентами факультету технології виробництва і переробки продукції тваринництва та ветеринарії. Також значна частина занять відбувається у навчальному віваріумі, пасіці та студентських дослідних ділянках. Контроль за роботою студентів здійснює викладач та лаборант кафедри. Однак, вирішальна роль в практичній підготовці студентів відводиться сільськогосподарським організаціям, які мають сучасну техніку та обладнання, реалізують новітні технології виробництва, а також застосовують інформаційні технології, робототехніку та ін.

Необхідно відзначити, що велике значення у практичній підготовці студентів має ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум», до складу структури Консорціуму входять Вінницький національний аграрний університет в складі власне університету, 7 коледжів, науково-дослідного господарства і центру комплексного проектування, Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України в складі інституту, 5 дослідно-селекційних станцій та 2 дослідних господарств та Інститут продовольчих ресурсів НААНУ з структурними підрозділами. Успішне проходження практики позитивно відбивається на науковій діяльності студентів. Так, за п'ять років функціонування на базі Консорціуму підготовлено більше 1000 дипломних проектів випускників ВНАУ.

Велике значення у підготовці фахівців, слід віддати кафедрам університету, які займаються проведенням практики студентів. Так за кожною кафедрою закріплене господарство чи сільськогосподарське підприємство, де значна частина студентів може закріпити вивчені знання і реалізувати їх під час виробництва. Необхідно також відзначити, що провідні господарства України стають стейкхолдерами, відповідно викладач має можливість проводити заняття не тільки в аудиторії, а ще й виїздом на виробництво. Так, в таблиці 1 представлено бази практик.

Таблиця 1.

Бази практик

Назва базової кафедри	Назва організації	Напрямок підготовки студентів
Кафедра ветеринарії, гігієни та розведення тварин	ПСП «АФ Батьківщина» (с.м. Стрижавка); СТОВ «Матейківінвестагро» с.Матейків; Філія «Передовик» ЗАТ ПК «Поділля» с.Довжок	Технологія переробки продукції тваринництва
Кафедра Машин та обладнання сільськогосподарського виробництва	«Гідросила» м. Кропивницький; ВАТ «Брацлав»; ПП «Аркона» м. Вінниця	Машинобудування
Кафедра загальнотехнічних дисциплін	ПрАТ «Зернопродукт МХП»; СТОВ «Кряж і К»	Харчові технології, Агроінженерія
Кафедра екології	заповідне урочище Гайдамацький яр, Національний природний парк «Кармелюкове Поділля»	Садово-паркове господарство, Екологія
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування	ВАТ «Ощадбанк»; ПАТ Страховій компанії «Місто» Подільській дирекції ПАТ «Страхова компанія Граве Україна»; АТ «ОТП Банк»	Фінанси, страхування

На базі університету діє пілотний проект з науково-навчально-виробничої практики, для цієї роботи було виділено 520 га земель ДГ «Агрономічне». Проведений конкурс бізнес-проектів із ведення навчально-науково-виробничої діяльності. На конкурс було представлено понад 200 проектів, які пройшли попередній відбір на факультетах. Визначили 27 кращих проектів на основі критеріїв науковості та оцінки фахової підготовки учасників проекту. Студенти, які поєднують навчальний процес із науково-дослідною практикою, навчалися за індивідуальними програмами. Особливістю проекту є те, що студенти різних факультетів спільно однією командою розробляють власні бізнес-проекти з вирощування сільськогосподарських культур, овочів, фруктів, ягід, виробництва продукції бджільництва, рибицтва, тощо. Основними вимогами проекту було: використання сучасних наукоємних технологій, вітчизняного насінництва, методів органічного землеробства, ефективного використання техніки і обладнання та забезпечення рентабельності не менше 30%. Університетом виділилось з власного фонду земля, теплиці, пасіка, озера, садки, засоби механізації, інші матеріали для забезпечення студентських проектів. Розроблена система внутрішніх розрахунків, отримання та розподілу прибутків. Пілотний проект дозволяє студентам, ще на етапі навчання, набути власний досвід роботи в умовах реального виробництва, відпрацювати власні моделі професійного розвитку [5].

Таким чином, у процесі поєднання освітнього процесу з виробництвом становлення майбутнього фахівця відбувається набагато швидше. У процесі практичного засвоєння знань у майбутніх фахівців аграріїв формуються такі важливі професійні якості:

- прагнення поглибленого вивчення своєї майбутньої професії, зацікавленість майбутньою роботою;
- самостійне, цілеспрямоване, постійне виконання заданого матеріалу (з метою саморозвитку, та са-

мовдосконалення);

- добросовісне виконання громадських доручень, активній участі всіх учасників у роботі групи (з метою формування управлінських, організаційних якостей та формування молодого ініціативного керівника);

- пошуку нових, інноваційних, нестандартних рішень технічних завдань (з метою творчого вдосконалення у роботі).

Доречно відзначити, що комплексне, системне поєднання всіх сторін освітнього процесу у підготовці студентів дозволить організувати освітній процес і покращити якість професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі.

Висновки. Слід констатувати, що коли роботодавці розглядають студентів як свій кадровий резерв, вони більш зацікавлені відносно їх як теоретичної, так і практичної підготовки та вносять пропозиції щодо уточнення змісту конкретних дисциплін. Зауважимо, що навчання на засадах праксеології передбачає вирішити низку завдань: приведення рівня професійних знань, умінь і навичок студентів-аграріїв у відповідність до вимог сучасного виробництва; вивчення й застосування на практиці передового світового досвіду й досягнень аграрної науки; формування установок на оволодіння предметом діяльності у аграрній сфері; формування професійних здібностей майбутніх фахівців. Саме тому для створення повноцінного процесу професійної підготовки студентів на заходах праксеології необхідно оптимізувати, використовуючи по можливості різні форми, засоби і методи навчання з урахуванням специфіки кожної освітньої програми.

Перспективи подальших досліджень: експериментальна перевірка ефективності використання інноваційних технологій підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі на засадах праксеологічного підходу.

Список використаної літератури

1. Бартош О. П. Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх соціальних працівників на засадах праксеологічного підходу у вищих навчальних закладах України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2014. Вип.34. С.199–212.
2. Біляковська О.О. Практикологічний підхід як основа якості професійної підготовки майбутніх вчителів в Україні та Польщі. URL: <https://www.cuspu.edu.ua> (дата звернення: 19.12.2019)
3. Богоявленська Ю. В. Практикологічні підходи у менеджменті (теоретичне дослідження): початок. *Економіка України.* 2004. № 12(517). С.48–51.
4. Борисенко В. А. Практикологія – інноваційний підхід у системі підготовки магістрів управління ОВС. *Науковий вісник*

- НАВСУ. 2004. № 3. С.108–110.
5. Калетнік Г. М Найголовніший вектор реформування аграрної освіти – синергія триади освіта-наука-виробництво. URL: <https://vsau.org/novini/novini-vnau/najgolovnishij-vektor-reformuvannya-agrarnoi-osviti-%E2%80%9494-sinerhiya-triadi-osvita-nauka-virobnicstvo>
 6. Корнута Л.М. Праксеологічний підхід як основа ефективного забезпечення підвищення кваліфікації державних службовців в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3-2_2019/14.pdf
 7. Лакатош М. О. Професійна підготовка фахівців аграрного профілю як психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2019. Вип.2 (45). С.115–119.
 8. Ляшенко Л.І. Господарська етика як фактор формування цивілізаційного розвитку. *Культура народів Причорномор'я*. 2009. № 172. С.25–28.
 9. Мизес Л. фон. Человеческая деятельность / Человеческая деятельность: Трактат по экономической теории. М.: Экономика, 2000. 878 с.
 10. Романовська Л. І. Праксеологічний підхід до підготовки майбутніх працівників соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 2 (39). С.214–216.
 11. Федотова В. С. Модели организации исследовательской деятельности студентов на основе праксиологического подхода. *Человек и образование*. 2010. № 4. С.102–110.

References

1. Bartosh, O.P. (2014). Deiaki Aspekty Profesiinoi Pidhotovky Maibutnix Sotsialnykh Pratsivnykiv Na Zasadakh Prakseolohichnoho Pidkhodu U Vyshchyykh Navchalnykh Zakladakh Ukrainy [To the issue of professional training of future social workers on the basis of praxeological approach in higher education institutions of Ukraine]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work*, 34., 199–212. [in Ukrainian].
2. Biliakovska, O.O. *Prakseolohichni pidkhid yak osnova yakosti profesiinoy pidhotovky maibutnix vchyteliv v Ukraini ta Polshchi* [Praxeological approach as a basis for the quality of professional training of future teachers in Ukraine and Poland]. <https://www.cuspu.edu.ua> [in Ukrainian].
3. Bohoiavlenska, Yu.V. (2004) *Prakseolohichni pidkhody u menedzhmenti (teoretychne doslidzhennia): pochatok* [Praxeological approaches in management (theoretical research): the beginning]. *Ekonomika Ukrainy*, 12 (517), 48–51. [in Ukrainian].
4. Borysenko, V.A. (2004). *Prakseolohiia – innovatsiinyi pidkhid u systemi pidhotovky mahistriv upravlinnia OVS* [Praxeology is an innovative approach in the system of training masters of police management]. *Scientific Herald of National Academy of Internal Affairs*, 3, 108–110. [in Ukrainian].
5. Kaletnik, H.M. *Naiholovnishiy vektor reformuvannya ahrarnoy osvity — synerhiia triady osvita-nauka-vyrobnytstvo* [The most important vector of reforming agricultural education is the synergy of the education-science-production triad]. <https://vsau.org/novini/novini-vnau/najgolovnishij-vektor-reformuvannya-agrarnoi-osviti-%E2%80%9494-sinerhiya-triadi-osvita-nauka-virobnicstvo> [in Ukrainian].
6. Kornuta, L.M. *Prakseolohichni pidkhid yak osnova efektyvnoho zabezpechennia pidvyshchennia kvalifikatsii derzhavnykh sluzhbovtstv v Ukraini* [Praxeological approach as a basis for effective training of civil servants in Ukraine]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3-2_2019/14.pdf [in Ukrainian].
7. Lakatosh, M.O. (2019). *Profesiina pidhotovka fakhivtsiv ahrarnoho profilu yak psykholoho-pedahohichna problema* [Professional training of agricultural specialists as a psychological and pedagogical problem]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work*, 2 (45), 115–119. [in Ukrainian].
8. Liashenko, L.I. (2008). *Hospodarska etyka yak faktor formuvannya tsyvilizatsiinoho rozvytku*. [Economic ethics as a factor in the formation of civilizational development]. *Kultura narodov Prychornomoria*, 172, 25–28. [in Ukrainian].
9. Myzes L. fon. (2016). *Chelovecheskaia deiatelnost / Chelovecheskaia deiatelnost: Traktat po ekonomicheskoi teorii* [Human activity / Human activity: a treatise on economic theory]. *Ekonomika*. [in Russian].
10. Romanovska, L.I. (2016). *Prakseolohichni pidkhid do pidhotovky maibutnix pratsivnykiv sotsialnoi sfery*. [Praxeological approach to the training of future social workers]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work*, 2 (39), 214–216. [in Ukrainian].
11. Fedotova, V.S. (2010). *Modely orhanyzatsyy yssledovatel'skoi deiatelnosti studentov na osnove praksyolohycheskoho pokhoda* [Models of the organization of research activity of students on the basis of a praxiological approach]. *Chelovek i obrazovanye*, 4, 102–110. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 01.10.2020 р.

Стаття прийнята до друку 05.10.2020 р.

Oliinyk Nataliia

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine

PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS OF AGRICULTURAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS ON THE BASIS OF PRAXEOLOGICAL APPROACH

Annotation. The article researches praxeological approach in the professional training of future specialists in agriculture. Praxeology occupies an important place in the training of future specialists in the agriculture, it is a systematic knowledge of the general principles and methods of organizing rational, appropriate, and successful actions. The aim of the article is a theoretical research of the essence and specifics of practical training of students of agricultural educational institutions. We applied theoretical methods to study and analyze the literature to improve the training of specialists on the basis of praxeology. The main task of the praxeological approach in the training of future specialists in the agriculture is to study and implement the necessary knowledge to carry out effective activities. It is noted that efficiency acts both as an indicator of the quality of training and a quality category contributing to the development and improvement of professional activities of future specialists. The use of praxeology in the training of future agricultural professionals involves the formation, consolidation and development of practical skills and competencies and practical activities, it serves as a basis for understanding and researching professional activities from the standpoint of practical values, including efficiency and effectiveness. This is important in the process of evaluating the results of future activities. The effectiveness of the professional training system of future specialists can be achieved by a creative approach of the teaching staff of agricultural higher education to the choice of content,

forms, methods of teaching, maximum application of modern pedagogical science, new pedagogical and production technologies focused on formation of a complex of personal qualities of the future specialist. Training on the basis of praxeology involves solving a number of tasks, i.e. bringing the level of professional knowledge, skills and abilities of agricultural students in line with the requirements of modern production; study and application of the best world experience and achievements of agricultural science; formulation of attitudes to master the subject of activity in the agricultural sector; formation of professional abilities of future specialists.

Key words: professional training; students future specialists; praxeology; competence.